

Biuletenio tematika ir tema

Švietimo sistema ir politika

Biuletenio laidos antraštė, probleminis klausimas

Migrantų integracija Lietuvoje: teisiniai pagrindai, darbo rinka ir švietimas

Esminiai žodžiai

Migracija, imigrantai, Lietuva, Europos Sąjunga, integracija, teisinė bazė, darbo rinka, švietimas

Serija ir registracijos numeris

Z-2026-4 ir Z-2026-5

Leidimo data

2026-07-23

Leidimo vieta

Vilnius

Žanras

☒ Analitinė apžvalga ☐ Kita

Šaltiniai: kategorijos

- ☒ Teisės aktai ☒ Politinė komunikacija
☒ Analitinių centrų kūriniai / leidiniai
☒ Žiniasklaidos turinys ☐ Socialinių tinklų turinys
☒ Statistiniai duomenys ☒ Mokslo darbai
☐ Metainformaciniai produktai
☐ Išviešinti slapti / privatūs duomenys

Šaltiniai: nuo - iki

2003 09 22 -
2026 06 12

Šaltiniai: kalbos

- ☒ Lietuvių k. ☐ Lenkų k.
☒ Anglų k. ☐ Kitos ES kalbos
☐ Rusų k. ☐ Kitos

Citavimui (APA stiliumi)

Nacionalinė biblioteka, Informacijos analitikos skyrius (2026). *Migrantų integracija Lietuvoje: teisiniai pagrindai, darbo rinka ir švietimas* (Z-2026-4 ir Z-2026-5). Vilnius.

Kontaktiniai duomenys

Informacijos analitikos skyrius; analitika@lnb.lt. Nacionalinė biblioteka, Gedimino pr. 51, 01109 Vilnius.

Turinio apžvalga

Lietuva pastaraisiais metais patyrė reikšmingą migracijos srautų pokytį. Imigracijos ir atvykėlių integracijos klausimai mūsų šalyje įgyja vis didesnę strateginę reikšmę. Šiame darbe:

- lakoniškai aptariama užsieniečių integracijos teorinė samprata ir ES migracijos politikos raida;
- nagrinėjami migrantų integracijos Lietuvoje teisiniai, švietimo ir ekonominiai aspektai;
- pateikiama apibendrinimų ir įžvalgų.

1. Įžanga

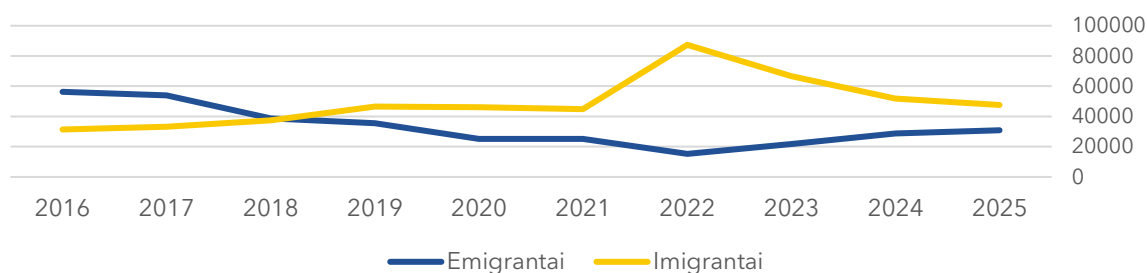
Lietuvos migracijos situacija per pastarąjį dešimtmetį iš esmės pakito – maždaug nuo 2019 m. tapome nebe emigracijos, o imigracijos šalimi (žr. 1 iliustraciją). Migracijos departamento 2026 m. birželio 1 d. duomenimis, vienokį ar kitokį galiojantį leidimą gyventi Lietuvoje turėjo 220 429 užsieniečiai.¹ Daugiau jų atvyksta dėl įvairių priežasčių – ekonomikos augimo, palankesnės darbo migracijos politikos, geopolitinių sukrėtimų.

¹ Migracijos departamentas. (2026 m. birželio 1 d.). Imigrantai Lietuvoje. Prieiga per internetą: <https://migracija.lrv.lt/public/canonical/1780919362/1614/imig-2026-06.pdf>

Gyventojų migracija valstybėms – strateginės reikšmės reiškinys. Pvz., Lietuva priklauso demografiškai labiausiai pažeidžiamų ES šalių grupei: gimstamumas nebesiekia nė 1 vaiko moteriai, visuomenė sparčiai sensta, o kai kuriuose sektoriuose jau juntamas darbo jėgos trūkumas.² Praktiniai pavyzdžiai rodo, kad įvairios gimstamumo skatinimo priemonės veikia ribotai, o imigracija įvardijama kaip bene svarbiausia priemonė išlaikyti demografinį balansą. Jungtinių Tautų ataskaitoje „Pasaulio gyventojų perspektyvos 2024 m.“ nurodoma, kad šalyse, kuriose gimstamumo rodiklis nesiekia kartų kaitos ribos, grįžtamosios migracijos skatinimas trumpuoju laikotarpiu gali būti veiksmingesnė demografinės politikos priemonė nei gimstamumo skatinimas.³ Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO) pabrėžia, kad **imigrantų integracijos kokybė daro tiesioginę įtaką valstybės biudžetui**: tinkamai integruotas asmuo prisideda prie socialinės apsaugos sistemos finansavimo, neintegruotas – didina išlaidų našta.⁴ Vis dėlto naujausiame imigrantų integracijos politikos indekse MIPEX Lietuva tesurinko 37 taškus iš 100 – konstatuojama, kad integracijos politika šalyje sudaro daugiau kliūčių nei suteikia galimybių.⁵

1 iliustracija. Tarptautinės migracijos srautai Lietuvoje 2016–2025 m.

© (duomenys) Valstybės duomenų agentūra, 2026 m.⁶ © (grafika) Nacionalinė biblioteka, 2026 m.

Šiame darbe lakoniškai pristatomi kai kurie teoriniai imigrantų integracijos aspektai, taip pat keliai pjūviai analizuojama į Lietuvą iš užsienio atvykstančių asmenų integracijos situacija: apžvelgiama teisinė ir institucinė bazė, kai kurie ekonominės integracijos aspektai ir švietimo dimensija.

2. Migrantų integracijos samprata ir kontekstas

Nepaisant dešimtmečius trunkančių mokslinių diskusijų, **bendro sutarimo, kas laikoma sėkminga imigrantų integracija, nėra**. Įvairiuose politiniuose ir akademinuose kontekstuose jos samprata įgyja

² Karoblis, G. (2026 m. vasario 2 d.). Gimstamumas Lietuvoje jau 0,99. Prieiga per internetą:

<https://www.lrt.lt/naujienos/nuomones/3/2825238/gediminas-karoblis-gimstamumas-lietuvoje-jau-0-99>

³ United Nations. (2024). World Population Prospects 2024: Summary of Results. Prieiga per internetą:

https://population.un.org/wpp/assets/Files/WPP2024_Summary-of-Results.pdf

⁴ OECD. (2025 m. lapkričio mėn.). International Migration Outlook 2025. Prieiga per internetą:

https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/11/international-migration-outlook-2025_355ae9fd/ae26c893-en.pdf

⁵ Labanauskas, E., Vilikanskytė, M. (2025 m. spalio 16 d.). Migrantų integracija ES: Lietuva – tarp „blogiukų“, bet „pavyzdikai“ irgi turi bėdų.

Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2697182/migrantu-integracija-es-lietuva-tarp-blogiuku-bet-pavyzdikai-irgi-turi-bedu>

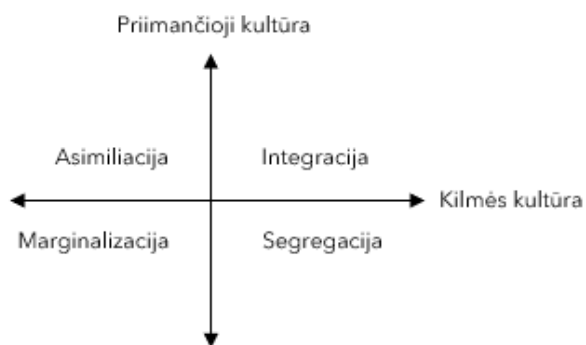
⁶ Valstybės duomenų agentūra. (2026). Tarptautinės migracijos srautai. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=01741ed5-4706-4cae-8474-74357ad038fa#/>

skirtingą turinį, priklausančią nuo integracijos tikslų, sėkmės kriterijų ir atsakomybių paskirstymo. Todėl, prieš imantis nagrinėti migrantų situaciją Lietuvoje, verta pažvelgti, kaip formavosi ir kito bendras požiūris į kitataučių integraciją, kokios nuostatos dėl šio reiškinio vyrauja šiandien.

Kurį laiką buvo manoma, kad imigrantas turi susiliesti su priimančiąja visuomene – **asimiliuotis**. Toks modelis dominavo Jungtinėse Amerikos Valstijose (JAV) ir Prancūzijoje, tačiau ilgainiui išryškėjo jo ribotumas. Paaiškėjo, kad kitataučiai net po kelių kartų išlaiko kalbą, kultūrą, religiją ir bendruomeninius ryšius. Net turėdami siekį įsiliesti į priimančiąją visuomenę, atvykėliai dažnai to padaryti negalėjo dėl diskriminacijos darbo rinkoje ir kitose socialinėse terpėse. Į priimančiojoje šalyje gimusius ir jos kalba kaip gimtąja kalbančius antrosios kartos imigrantus irgi nebuvo žiūrima kaip į vietinius. Tiesa, asimiliacijos modelis turi tam tikrų privalumų – nurodo aiškią kryptį migrantams, stiprina pilietinę tapatybę. Panaši logika iki šiol taikoma prancūziškame *républicanisme* modelyje, pagal kurį skatinama pilietinė vienybė be etninių ar religinių akcentų viešojoje erdvėje.⁷ Prancūzijos priemiesčių problemos (nepriteklis, smurtas, antrosios kartos atvykėlių radikalizacija) dažnai interpretuojamos kaip asimiliacijos modelio trūkumų – ypač to, kad priimančioji visuomenė nepripažįsta kultūrinės įvairovės – pasekmė. Kai asimiliuotis nepavyksta, imigrantai atsiduria atskirtyje.

XX a. pabaigoje kanadiečių psichologas Johnas W. Berry nustatė, kad asimiliacija (savos kultūros atsisakymas priimant naująją) yra tik viena iš keturių galimų akulturacijos strategijų. Kitos trys kryptys – **integracija** (abipusis ryšio kūrimas išlaikant savą kultūrą), **separatizmas arba segregacija** (savos kultūros išlaikymas vengiant kontakto su naująja) ir **marginalizacija** (nei kilmės kultūros išlaikymas, nei naujų ryšių kūrimas). Tyrimais nuosekliai patvirtinta, kad **integracija siejama su geriausiais psichologiniais ir socialiniais rezultatais**.⁸

2 iliustracija. Migrantų prisitaikymo strategijų schema pagal Berry akulturacijos modelį.
© (duomenys) Berry, J. W., 1997 m.⁹ © (grafika) Nacionalinė biblioteka, 2026 m.

⁷ Chabal, E. (2017). From the banlieue to the burkini: the many lives of French republicanism. Prieiga per internetą: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09639489.2016.1246164>

⁸ Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. Prieiga per internetą: https://is.muni.cz/el/fss/podzim2015/ZUR393i/um/W_2_Acculturation.pdf

⁹ Ten pat.

Esminė šių tyrimų įžvalga yra ta, kad migranto akultūracija priklauso ne tik nuo jo paties, bet ir nuo to, kokias sąlygas sukuria priimančioji visuomenė. Visavertė integracija įmanoma tik tada, kai abi pusės pasirenka atvirumą. Jei priimančioji visuomenė reikalauja asimiliacijos ir nepripažįsta kultūrinės įvairovės, nelieta erdvės migranto integracijai. Taigi integracija aiškinama kaip dvipusis procesas, kuriame dalyvauja ir migrantas, ir priimančioji visuomenė. Šis požiūris tapo vėlesnės integracijos politikos pagrindu. 2003–2004 m. ES oficialiai įtvirtino migrantų integracijos **dvipusiškumo** principą: integracija apibrėžta kaip „dinamiškas abipusio prisitaikymo procesas, kuriame dalyvauja visi ES šalių imigrantai ir gyventojai.“¹⁰

XX a. antrojoje pusėje tokiose šalyse kaip Kanada, Jungtinė Karalystė, Nyderlandai ir Švedija nusistovėjo **daugiakultūriškumo** (angl. *multiculturalism*) modelis, atsiradęs kaip atsakas į asimiliacijos trūkumus. Jo pagrindą sudaro kultūrinio pliuralizmo pripažinimas – migrantai turi teisę išlaikyti savo kultūrinį identitetą, o valstybė finansiškai ir instituciškai palaiko etnines bendruomenes (remia etnines mokyklas, religines institucijas, kultūrinės organizacijas).¹¹ Pagal Berry modelį tai tarsi sudarytų sąlygas integracijos kryptį – priimančioji visuomenė pripažįsta kultūrinės įvairovės vertę. Vis dėlto praktikoje daugiakultūriškumo strategija susidūrė su rimtomis problemomis: **kai valstybė palaiko skirtingas kultūras, bet nededa pakankami pastangų tarpkultūriniais ryšiams kurti, rezultatas dažnai esti ne integracija, o paralelinių visuomenių formavimasis** – atsiranda uždarytų etninių bendruomenių, gyvenančių savo ritmu, beveik be ryšio su plačiąja visuomene. Kritiškai islamą vertinusio olandų kino kūrėjo Theo van Gogho nužudymas 2004 m., Londono (Jungtinė Karalystė) teroro aktai 2005 m. ir panašūs įvykiai paskatino peržiūrėti daugiakultūriškumą kaip migracijos politikos modelį. Daugelis šalių pripažino, kad kultūrinio pliuralizmo palaikymas neskatinant aktyvaus ryšio su vietos visuomene mezgimo lemia nestabilumą. Buvusi Vokietijos kanclerė Angela Merkel 2010 m. pripažino, kad daugiakultūriškumo modelis „visiškai žlugo“,¹² o tuometis Jungtinės Karalystės premjeras Davidas Cameronas 2011 m. ragino keisti nepasiteisinantį požiūrį – užuot vien toleravus įvairius skirtumus daugiau susitelkti į bendro nacionalinio tapatumo stiprinimą.¹³

Daugiakultūriškumo krizės kontekste Europoje įvyko **piliietinės integracijos posūkis** (angl. *civic integration turn*) – tendencija kaip sąlygą imigrantams gauti leidimą gyventi šalyje ar įgyti pilietybę kelti konkrečius reikalavimus, kurių atitiktį galima įvertinti ar kitaip įrodyti: kalbos testus, pilietybės egzaminus, vertybių deklaracijas ir privalomus integracijos kursus.¹⁴ Šis reiškinytis sutapo su laikotarpiu, kai daugiakultūriškumą imta aštriai kritikuoti, tačiau jo ištakos gilesnės ir sietinos su liberalios valstybės siekiu

¹⁰ Europos Sąjungos Taryba. (2004). Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:I14502>

¹¹ Kymlicka, W., Banting, K. (2006). Immigration, multiculturalism, and the welfare state. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/227533633_Immigration_Multiculturalism_and_the_Welfare_State

¹² Multiculturalism has utterly failed. (2010, spalio 17 d.). Prieiga per internetą: <https://edition.cnn.com/2010/WORLD/europe/10/17/germany.merkel.multiculturalism>

¹³ Cameron, D. (2011, vasario 5 d.). PM's speech at Munich Security Conference. Prieiga per internetą: <https://www.gov.uk/government/speeches/pms-speech-at-munich-security-conference>

¹⁴ Mouritsen, P., Jensen, K. K., Larin, S. (2019). Introduction: Theorizing the civic turn in European integration policies. Prieiga per internetą: https://vbn.aau.dk/ws/portalfiles/portal/291623968/Introduction_Theorizing_the_Civic_Turn_in_European_Integration_Policies_accepted_version.pdf

aktyviai formuoti pilietišškai kompetentingų narių visuomenę ir valdyti imigraciją per integracijos reikalavimus. Skirtingai nuo ankstesnės dvipusiškumo logikos, **pilietinės integracijos politika atsakomybę už akulturaciją perkelia individui** – migrantas turi norėti ir gebėti integruotis. Mokslininkai šį poslinkį vertina skirtingai: vieni pilietinę integraciją mato kaip pragmatišką priemonę skatinti socialinę sanglaudą, kiti – kaip grįžimą prie asimiliacijos logikos kitu pavidalu.¹⁵

Europos Taryba, atsižvelgdama tiek į daugiakultūriškumo ribotumą, tiek į posūkio link pilietinės integracijos keltas įtampas, 2008 m. inicijavo **Tarpkultūrinių miestų programą** (angl. *Intercultural Cities Programme*) – pirmąjį Europoje įgyvendinamą sisteminių **tarpkultūriškumo** modelį.¹⁶ Pagrindinis tarpkultūriškumo skirtumas nuo daugiakultūriškumo – supratimas, kad nepakanka tik pripažinti kultūrinę įvairovę – reikia aktyviai skatinti įvairių kultūrinių grupių sąveiką per bendras erdves, švietimą, institucinį dalyvavimą ir pan. Nuo pilietinės integracijos metodo šis požiūris skiriasi tuo, kad **integracija suprantama ne kaip migrantui keliamas reikalavimas, o kaip bendras visuomenės projektas**. Šis supratimas remiamas tyrimais, rodančiais, kad tiesioginis tarpkultūrinis kontaktas – darbe, kaimynystėje, mokykloje – yra vienas efektyviausių išankstinių nuostatų mažinimo būdų.

Migracijos tyrimai atskleidžia, kad šiuolaikiniai migrantai nėra „išraunami“ iš savo kilmės šalies – jie **gali vienu metu palaikyti ryšius ir kilmės, ir priimančiojoje visuomenėje, gyventi keliose socialinėse erdvėse**.¹⁷ Migracija nebėra vienkryptė kelionė į naują šalį, nes apstu priemonių, užtikrinančių nuolatinį dalyvavimą abiejose visuomenėse. Šis supratimas **2011 m. paskatino Europos Sąjungą ne Bendrijos valstybių piliečių integracijos darbotvarkėje pereiti nuo dvipusio prie trišalio integracijos proceso, kurio interesantai – ne tik migrantas ir jį priimanti visuomenė, bet ir migranto kilmės šalis**.¹⁸

Pastaroji gali prisidėti prie sėkmingesnės integracijos atitinkamai parengdama iškeliauti planuojančius migrantus, pvz., suteikdama jiems kalbos kursus ir informaciją apie paskirties šalies kultūrą bei darbo rinką, palaikydama ryšius su diaspora ir padėdama spręsti dokumentų ar kitus klausimus per konsulines tarnybas.¹⁹

2015–2016 m. migrantų krizė paspartino šio principo institucionalizavimą ES – 2016 m. Trečiųjų šalių piliečių integravimo veiksmų planu integracijos politikos taikymo sritis išplečiama įtraukiant pabėgėlius ir prieglobsčio prašytojus bei akcentuojant iki migrantų atvykimo taikytinų priemonių svarbą.²⁰ Paminėtina, kad migrantų krizė padidino politinę įtampą ES šalyse – **imigracijos tema imta aktyviau naudoti dešiniųjų politinių jėgų komunikacijoje, išaugo visuomenių pasipriešinimas migracijai**. 2015–2016 m. keliose Bendrijos valstybėse pastebimai sustiprėjo dešinėsios populistinės jėgos, pvz., „Alternatyva

¹⁵ Ten pat.

¹⁶ Council of Europe. (2008). Intercultural Cities Programme. Prieiga per internetą: <https://www.coe.int/en/web/interculturalcities>

¹⁷ Glick Schiller, N., Basch, L., Szanton Blanc, C. (1995). From immigrant to transmigrant: theorizing transnational migration. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/profile/Nina-Glick-Schiller/publication/276948461_From_Immigrant_to_Transmigrant_Theorizing_Transnational_Migration/links/56e066da08aee77a15fe9683/From-Immigrant-to-Transmigrant-Theorizing-Transnational-Migration.pdf

¹⁸ European Commission. (2011 m. liepos 20 d.). European Agenda for the Integration of Third-Country Nationals. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52011DC0455>

¹⁹ Ten pat.

²⁰ European Commission. (2016 m. birželio 7 d.). Action Plan on the integration of third country nationals. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016DC0377>

Vokietijai" (vok. *Alternative für Deutschland*), Austrijos laisvės partija (vok. *Freiheitliche Partei Österreichs*), taip pat sugriežtinta JAV imigracijos politika.

Tokiame politiškai sudėtingame kontekste ES, bandydama rasti minėtos krizės atskleistų sisteminių trūkumų sprendimus ir sumažinti valstybių narių solidarumo stoką, 2020 m. pradėjo derybas dėl Migracijos ir prieglobsčio pakto (įsigaliojo nuo 2026 m. birželio 12 d.²¹). Taip pat buvo parengtas dabartinę ES integracijos politiką formuojantis 2021–2027 m. integracijos ir įtraukties veiksmų planas.

Vadovaujamasi visapusiškos įtraukties principu: visos politikos priemonės turi veikti tiek migrantams, tiek ES piliečiams. Plane nustatomos keturios pagrindinės integracijos sritys:

užimtumas, švietimas, sveikata ir būstas. Kartu pabrėžiama, kad integracija yra bendra atsakomybė, reikalaujanti aktyvaus įvairių dalyvių – valstybės ir vietos institucijų, priimančiųjų bendruomenių, pilietinės visuomenės ir darbdavių – įsitraukimo.²² Kiekvienam jų tenka skirtingas vaidmuo ir atsakomybė, ir būtent **koordinuoti veiksmai, o ne pavienių veikėjų pastangos lemia integracijos sėkmę.**

Paanalizavus migrantų akultūracijos sampratos raidą išryškėja vienas esminis poslinkis: atvykėlio integracija nebėra suprantama kaip vienakryptė sąlyga jam prisitaikyti, o kaip daugiašalis procesas, kuriame atsakomybę dalijasi migrantas, priimančiosios valstybės visuomenė bei institucijos, ir netgi migranto kilmės šalis. Nė vienas iš čia apžvelgtų akultūracijos modelių nepasitvirtino kaip universalus. Sėkmingai migrantų integracijai būtinos struktūrinės sąlygos, aktyvi tarpkultūrinė sąveika ir politinė valia ją palaikyti. Šis kontekstas yra svarbus nagrinėjant imigrantų integracijos Lietuvoje politiką ir praktiką.

3. Teisinis ir institucinis migrantų integracijos dėmuo

Teisinės ir institucinės migrantų integracijos dimensija apima atitinkamų teisės aktų bazę, užsieniečių statusų sistemą, institucijų atsakomybių pasiskirstymą ir atvykėlių prieigą prie viešųjų paslaugų bei galimybę gauti pilietybę. Jos kokybė lemia į mūsų šalį atvykusių asmenų galimybes integruotis ir visose kitose srityse – darbo rinkoje, švietime, socialinėje aplinkoje.

Pagrindinis nagrinėjamą sritį reglamentuojantis teisės aktas šalyje – 2004 m., Lietuvos stojimo į ES metu, priimtas **Įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties**. Jis „nustato užsieniečių atvykimo ir išvykimo, buvimo ir gyvenimo, prieglobsčio ir laikinosios apsaugos Lietuvos Respublikoje suteikimo, integracijos ir sprendimų dėl užsieniečių teisinės padėties apskundimo tvarką ir kitus užsieniečių teisinės padėties Lietuvos Respublikoje klausimus, taip pat reglamentuoja Lietuvos Respublikos elektroninio rezidento statuso suteikimo ir panaikinimo sąlygas ir tvarką“.²³ Į įstatymą iš karto buvo įtrauktos 2003 m. priimtose ES

²¹ Migracijos departamentas. (2026 m. birželio 12 d.). Įsigalioja ES Migracijos ir prieglobsčio paktas: pradedamas naujas migracijos valdymo etapas. Prieiga per internetą: <https://migracija.lrv.lt/lt/naujienos/isigalioja-es-migracijos-ir-prieglobscio-paktas-pradedamas-naujas-migracijos-valdymo-etapas-WST/>

²² European Commission. (2020 m. lapkričio 24 d.). Action plan on integration and inclusion 2021–2027. Prieiga per internetą: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/legal-migration-resettlement-and-integration/integration/eu-migrant-integration-platform/action-plan-integration-and-inclusion-2021-2027-progress-tracker_en

²³ Lietuvos Respublikos Seimo 2004 m. balandžio 29 d. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties Nr. IX-2206 (suvestinė redakcija). Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.232378/RZsVWVTDPs>

direktyvos dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso (2003/109/EB) ir dėl teisės į šeimos susijungimą (2003/86/EB). Pirmoji nustato trečiųjų šalių piliečių teisę į ilgalaikio gyventojų statusą po penkerių metų teisėto gyvenimo šalyje, antroji garantuoja teisę atsivežti šeimos narius.^{24, 25} 2006 m. supaprastintos darbo ir gyvenimo leidimų išdavimo procedūros trečiųjų šalių piliečiams, kurių profesijų trūko darbo rinkoje, tačiau šis žingsnis buvo orientuotas į darbo jėgos pritraukimą, o ne integraciją. To meto politinė logika migracijos valdymą pirmiausia matė kaip srautų reguliavimą. Pvz., 2007 m. iš 35 migracijos politikos įgyvendinimo priemonių tik viena buvo skirta integracijai, o aštuonios – imigracijai reguliuoti.²⁶ 2009 m. priimta vadinamoji ES mėlynosios kortelės direktyva (2009/50/EB) pirmą kartą Bendrijos lygmeniu išskyrė aukštos kvalifikacijos darbuotojus kaip atskirą kategoriją, kuriai taikomas supaprastintas režimas ir greitesnė prieiga prie darbo rinkos.²⁷ Ši teisės aktą vėliau pakeitė direktyva (ES) 2021/1883²⁸. 2011 m. priimta vieno leidimo direktyva (2011/98/ES) įtvirtino vienodo požiūrio principą – trečiųjų šalių piliečiai, turintys leidimą dirbti ir gyventi, įgijo teisę į lygias darbo sąlygas kaip ir ES piliečiai.²⁹ Šį dokumentą visai neseniai pakeitė naujos redakcijos direktyva (ES) 2024/1233.³⁰

Užsieniečių integracijos politika ilgą laiką buvo grindžiama ES fondų remiama projektine veikla, o ne nuoseklia valstybine strategija. Ryškesnis posūkis įvyko **2014 m., priėmus Lietuvos migracijos politikos gaires, suteikusias migrantų integracijai prioritetinės politikos srities statusą**.³¹ **Integracijos tikslus išplėtė 2018 m. priimta Demografijos, migracijos ir integracijos 2018-2030 metų strategija** – numatyta plėtoti sklandesnei integracijai reikalingą infrastruktūrą, sudaryti sąlygas imigrantų šeimų susijungimui, aprūpinti jas būstu.³² 2020 m. atnaujintose Migracijos politikos gairėse akcentuotas ekonominio naudingumo aspektas – **migracija pradėta vertinti ne tik kaip socialinis reiškinys, bet ir kaip valstybės konkurencingumo didinimo įrankis**.³³ Laikantis šios krypties vėliau priimta daugiau sprendimų, pvz., darbdavių iniciatyva supaprastintos darbo migracijos procedūros ir panaikintas draudimas laikinojo įdarbinimo įmonėms samdyti užsieniečius.

²⁴ Europos Parlamento ir Tarybos 2003 m. lapkričio 25 d. direktyva 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32003L0109>

²⁵ Europos Sąjungos Tarybos 2003 m. rugsėjo 22 d. direktyva 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32003L0086>

²⁶ Alekna, A. (2025). Migracijos ir integracijos politika vizijos „Lietuva 2050“ kontekste: esamos situacijos analizė. Prieiga per internetą: [https://lrv.lt/public/canonical/1758778849/524705/1.%20Esamos%20situacijos%20analiz%C4%97%20\(final\)_ATSPARI%20MIGRACIJOS%20IR%20INTEGRACIJOS%20SISTEMA.pdf](https://lrv.lt/public/canonical/1758778849/524705/1.%20Esamos%20situacijos%20analiz%C4%97%20(final)_ATSPARI%20MIGRACIJOS%20IR%20INTEGRACIJOS%20SISTEMA.pdf)

²⁷ Europos Sąjungos Tarybos 2009 m. gegužės 25 d. direktyva 2009/50/EB dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo sąlygų siekiant dirbti aukštos kvalifikacijos darbą. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0050>

²⁸ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2021/1883 2021 m. spalio 20 d. dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo siekiant dirbti aukštos kvalifikacijos darbą sąlygų, kuria panaikinama Tarybos direktyva 2009/50/EB. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32021L1883>

²⁹ Europos Parlamento ir Tarybos 2011 m. gruodžio 13 d. direktyva 2011/98/ES dėl vieno leidimo procedūros ir bendrų teisių sistemos trečiųjų šalių darbuotojams. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0098>

³⁰ Europos Parlamento ir Tarybos 2024 m. balandžio 24 d. direktyva (ES) 2024/1233, dėl vienos prašymų išduoti vieną leidimą trečiųjų valstybių piliečiams gyventi ir dirbti valstybės narės teritorijoje teikimo procedūros ir dėl valstybėje narėje teisėtai gyvenančių trečiųjų valstybių darbuotojų bendrų teisių, (nauja redakcija). Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32024L1233>

³¹ Lietuvos migracijos politikos gairės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 79. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/5338f7c0899d11e397b5c02d3197f382>

³² Lietuvos Respublikos Seimo Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018-2030 metų strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. rugsėjo 20 d. nutarimu Nr. XIII-1484. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/fbb35e02c21811e883c7a8f929bfc500>

³³ Lietuvos migracijos politikos gairės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 79 (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 166 redakcija). Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/2d5b40705a2b11ea931dbf3357b5b1c0>

Atsižvelgiant į geopolitinės situacijos, teisinio reglamentavimo ir įvairių migracijos procesams įtaką darančių veiksnių pokyčius, taip pat būtinybę užtikrinti efektyvų, valstybės interesus atitinkantį migracijos srautų valdymą, Lietuvos migracijos politikos gairės 2026 m. vėl atnaujintos³⁴. Naujame dokumente numatyta mažinti emigracijos paskatas ir skatinti grįžtamąją migraciją, užtikrinti, kad trūkstama darbo jėga būtų pritraukiama iš saugių šalių, daugiau dėmesio skirti Lietuvoje gyvenančių užsieniečių integracijai. Užsibrėžta kurti efektyvesnį užsieniečių integracijos mechanizmą, tobulinti lietuvių kalbos mokymo ir sociokultūrinės integracijos sistemą, didinti darbdavių įsitraukimą į integracijos procesus, stiprinti migracijos kontrolės priemones, vykdyti nuolatinę migracijos bei integracijos procesų stebėseną ir kt.³⁵

Kaip žinia, per 2022 metus užsieniečių skaičius Lietuvoje beveik padvigubėjo – išaugo nuo 100 187 (2022 m. sausio 1 d.) iki 189 411 (2023 m. sausio 1 d.).³⁶ Tokį staigų rodiklio šuolį daugiausia lėmė Baltarusijos organizuota migrantų krizė ir Ukrainoje prasidėjęs plataus masto karas. Karo pabėgėliams imta taikyti specifinį teisinį režimą: laikinoji apsauga teikta be atskiros prieglobsčio procedūros, supaprastinta įsidarbinimo tvarka, dvejus metus netaikytas lietuvių kalbos reikalavimas reglamentuojamose profesijose, užtikrinta prieiga prie socialinės apsaugos, sveikatos ir švietimo paslaugų.^{37, 38} Vis dėlto išaugęs imigrantų srautas **atskleidė už jų integraciją atsakingų institucijų pajėgumų ribas – 2024 m. migracijos priemonės imta griežtinti**: panaikintos su darbo santykiais susijusios lengvatos teisės į laikinąją apsaugą neturintiems ukrainiečiams – jie dirbti gali tik nuo leidimo laikinai gyventi gavimo, o ne nuo prašymo pateikimo dienos,³⁹ sugriežtinti reikalavimai įmonėms, kviečiančioms įdarbinti užsieniečius, užsieniečių įdarbinimo sąlygos bei leista dirbti tik leidimus laikinai gyventi šalyje turintiems užsieniečiams, taip pat sugriežtintos prašymų išduoti leidimus laikinai gyventi Lietuvoje pateikimo sąlygos per išorės paslaugų teikėjus.⁴⁰ 2026 metų gegužę įstatymo pakeitimais numatytos lankstesnės užsieniečių įdarbinimo galimybės bei peržiūrėtos nuostatos dėl darbdavių atsakomybės: jei darbdavys baustas už nelegalų, nedeklaruotą darbą ar baustas du kartus už užsieniečių įdarbinimo ir informavimo pažeidimus – užsieniečiams gali būti neišduodami nauji leidimai laikinai gyventi 1 metus pas šį darbdavį, jei darbdavys baustas už nelegalų darbą ar du kartus už nedeklaruotą darbą – užsieniečiams gali būti panaikinami leidimai laikinai gyventi ir suteikiama teisė ieškoti naujo darbdavio.⁴¹

³⁴ Lietuvos migracijos politikos gairės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 79 (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2026 m. balandžio 8 d. nutarimo Nr. 229 redakcija). Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/eee2e93233ed11f180c9c618618421ed>

³⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2026 m. balandžio 8 d.). Vyriausybė patvirtino atnaujintas Lietuvos migracijos politikos gaires. Prieiga per internetą: <https://lrv.lt/lt/naujienos/vyriausybepatvirtinoatnaujintaslietuviomigracijospolitikosgairescbwO/>

³⁶ Migracijos departamentas. (2023). *Migracijos metraštis 2022 m.* Prieiga per internetą: https://migracija.lrv.lt/uploads/migracija/documents/files/2022_Migracijos_metrastis.pdf

³⁷ Ukrainiečių integracija į darbo rinką prasidėjo: ką svarbu žinoti apie jų įsidarbinimą? (2022 m. kovo 23 d.). Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Prieiga per internetą: <https://socmin.lrv.lt/lt/naujienos/ukrainieciu-integracija-i-darbo-rinka-prasidejo-ka-svarbu-zinoti-apie-ju-isidarbinima>

³⁸ Europos migracijos tinklas. (2025). Kokios buvo svarbiausios migracijos tendencijos Lietuvoje 2024 metais? Prieiga per internetą: <https://www.emn.lt/naujienos/n3-kokios-buvo-svarbiausios-migracijos-tendencijos-lietuvoje-2024-m>

³⁹ Keičiasi neturinčių teisės į laikinąją apsaugą užsieniečių įdarbinimo Lietuvoje tvarka (2024 m. rugpjūčio 20 d.). Prieiga per internetą: <https://vdi.lrv.lt/lt/naujienos/keiciasi-neturinciu-teises-i-laikinjapapsauga-uzsienieciu-idarbinimo-lietuvoje-tvarka>

⁴⁰ VRM: griežtesnės migracijos priemonės sumažino užsieniečių skaičių Lietuvoje (2024 m. gruodžio 3 d.). Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2429779/vrm-grieztesnes-migracijos-priemones-sumazino-uzsienieciu-skaiciu-lietuvoje>

⁴¹ Įsigaliojo svarbūs pokyčiai dėl užsieniečių įdarbinimo (2026 m. gegužės 29 d.). Valstybinė darbo inspekcija. Prieiga per internetą: <https://vdi.lrv.lt/lt/naujienos/isigaliojo-svarbus-pokyciai-del-uzsienieciu-idarbinimo-daugiau-lankstumo-bet-ir-grieztesne-atsakomybe-darbdaviams-hyv/>

Lietuvos teisinė sistema numato nemažai skirtingų teisinių pagrindų užsieniečiams gyventi šalyje – nuo darbo ir studijų iki šeimos susijungimo, teisėtos veiklos vykdymo šalyje, lietuvių kilmės ir t. t.⁴² Didžiąją dalį teisėtai gyvenančių migrantų pagal jų atvykimo tikslą, jiems suteikiamas teisės ir taikomas integracijos politikos priemonės galima priskirti kelioms pagrindinėms jų teisinę padėtį nusakančioms grupėms:

- **laikinas darbo migrantas**, atvykęs dirbti ribotą laikotarpį. Tokio asmens leidimas paprastai susietas su konkrečiu darbdaviu, o tai riboja mobilumą darbo rinkoje.
- **Aukštos kvalifikacijos specialistas** naudojasi supaprastintu režimu: greitesne prieiga prie darbo rinkos, galimybe keisti darbdavį ir teise atsivežti šeimos narius.
- **Ilgalaikis rezidentas**, penkerius metus gyvenęs šalyje ir įgijęs platesnių teisių, artimesnių ES piliečio teisėms.
- **Tarptautinės apsaugos gavėjas** – pabėgėlis arba papildomos apsaugos gavėjas, atvykęs dėl persekiojimo ar karo, kuriam paprastai reikia specifinės paramos: psichosocialinės pagalbos, kvalifikacijos pripažinimo ir kryptingos integracijos į darbo rinką.

Nuo migranto padėties priklauso jo integravimo priemonės. Laikinas darbo migrantas, kuriam pakeitus darbdavį gresia leidimo gyventi ir dirbti praradimas, yra struktūriškai labiau pažeidžiamas nei ilgalaikis rezidentas. Tarptautinės apsaugos gavėjui reikalinga intensyvesnė priimančios šalies parama nei ekonominiam migrantui. Grįžtančiam emigrantui reikia kitokių integracijos priemonių nei pirmą kartą į mūsų šalį atvykstančiam užsieniečiui. Tačiau konstatuojama, kad Lietuvos integracijos sistema į šiuos skirtumus dažnai atsižvelgia nepakankamai – programos kuriamos bendrai, neišskiriant skirtingų grupių poreikių.⁴³

Migrantų integracijos funkcijas Lietuvoje atlieka kelios valstybės institucijos: Migracijos departamentas, Užimtumo tarnyba, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (ŠMŠM), Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, taip pat savivaldybės. Nuo 2025 m. veikia Priėmimo ir integracijos agentūra – restruktūrizavus Pabėgėlių priėmimo centrą ir išplėtus jo funkcijas ji tapo pagrindiniu integracijos paslaugų koordinavimo centru. Valstybės teikiamas paslaugas papildo nevyriausybinės organizacijos. Jos rengia kalbos kursus, teikia teisinę pagalbą ir socialinę paramą ten, kur valstybinės institucijos nepasiekia, tačiau jų veiklą riboja projektinis finansavimas.⁴⁴

Teisinis užsieniečio statusas Lietuvoje įforminamas vienu dokumentu – leidimu laikinai arba nuolat gyventi, kuris kartu suteikia ir teisę dirbti. Iki 2011 m. šie du leidimai buvo atskiri, tačiau perkėlus į nacionalinę teisę ES Viena leidimo direktyvą, išduodamas vienas dokumentas, apimantis abu aspektus.⁴⁵ Leidimą galima gauti keliais pagrindais – darbo, šeimos susijungimo, studijų, verslo ar tarptautinės apsaugos – ir kiekvienas jų lemia skirtingą leidimo trukmę ir teisių apimtį. Gavus leidimą gyventi

⁴² Žr. 23 šaltinį.

⁴³ Žr. 26 šaltinį.

⁴⁴ Ten pat.

⁴⁵ Žr. 29 šaltinį.

suteikiamas Lietuvos asmens kodas, kuris atveria prieigą prie elektroninių paslaugų – e. valdžios, Sodros, sveikatos sistemų, bankininkystės. Prašymus dėl leidimų galima teikti per MIGRIS elektroninę sistemą.

Prieiga prie viešųjų paslaugų teisiškai užtikrinta visiems teisėtai gyvenantiems užsieniečiams – jie turi teisę į sveikatos draudimą, socialinę apsaugą ir švietimą. Praktikoje išlieka aktualūs kalbos, informacijos ir geografiniai barjerai. Skaitmenizacija juos iš dalies mažina – asmens kodą turintis užsienietis daugelį paslaugų gali gauti elektroniniu būdu, tačiau nemažai sistemų veikia tik lietuvių kalba.⁴⁶

Pilietybės suteikimas – teisinis migranto tapimo visateisiu priimančiosios visuomenės nariu patvirtinimas – dažnai suprantamas kaip galutinis jo integracijos taškas. Lietuvoje šis kelias yra vienas ilgiausių ES. Pilietybės suteikimas asmeniui natūralizacijos tvarka galimas, jei jis pastaruosius 10 metų teisėtai nuolat gyvena Lietuvoje, išlaikė valstybinės kalbos ir Konstitucijos pagrindų egzaminus, neturi ar atsisako kitos valstybės pilietybės.⁴⁷ Procese dalyvauja Migracijos departamentas ir kai kurios kitos valstybinės institucijos, ypač vertinant asmenis iš padidintos rizikos šalių. Galutinį sprendimą dėl pilietybės suteikimo priima Lietuvos Respublikos prezidentas, remdamasis Pilietybės reikalų komisijos rekomendacija.

Pažymėtina, kad natūralizacijos statistika Lietuvoje – tarp kukliausių ES ir EBPO. „Eurostat“ 2024 m. duomenimis, natūralizacijos rodiklis mūsų šalyje tesiekė 0,1 šimtui čia nuolat gyvenančių užsieniečių, kitose Baltijos šalyse jis buvo kiek didesnis – Estijoje 0,3, o Latvijoje 0,4. Europos Sąjungos natūralizacijos rodiklių vidurkis siekė 2,7.⁴⁸ 2024 m. Lietuvos pilietybė supaprastinta, natūralizacijos, išimties ir grąžinimo tvarka suteikta 122 asmenims, o 2025 m. – 366.⁴⁹ 2026 m. pradžioje LRT portale rašyta apie tai, kad Lietuvoje **daugėja bylų, kurios formaliai užbaigtos, tačiau laukia prezidento dekreto** – asmenys, įvykdę visus natūralizacijos reikalavimus, neretai metų metais nesulaukia galutinio sprendimo.⁵⁰ 2025 m. gegužę prezidentūra žiniasklaidai komentavo, kad sprendimo dėl pilietybės suteikimo laukia apie 700 asmenų, 331 prašymas jau apsvarstyti Pilietybės reikalų komisijos, 352 prašymai dar nebuvo svarstyti. Institucija paaiškino, kad dėl pilietybės prašančių Rusijos ir Baltarusijos piliečių yra atliekami papildomi patikrinimai, kurių tempas priklauso nuo prezidento kanceliarijos turimų resursų,⁵¹ taip pat patikino, kad „sprendimų priėmimo laikas priklauso ne nuo politinių ar teisinių priežasčių, o nuo prezidento galimybių išnagrinėti ir įvertinti visą su pareiškėjais susijusią informaciją“.⁵²

Lietuvoje politiškai jautrus išlieka dvigubos pilietybės klausimas. Konstitucinis Teismas yra išaiškinęs, kad ją galima įteisinti tik pakeičiant Konstitucijos 12 straipsnį referendumu, tačiau du tokie referendumai (2019 m. gegužės 12 d. ir

⁴⁶ European Commission. Migration and Home Affairs. (2025). Migrant integration in Lithuania – country factsheet. Prieiga per internetą: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/migrant-integration/migrant-integration-hub/eu-countries-updates-and-facts/migrant-integration-lithuania_en

⁴⁷ Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas, 2010 m. gruodžio 2 d. Nr. XI-1196 (suvestinė redakcija). Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.388764/asr>

⁴⁸ Eurostat. (2025). Acquisition of citizenship statistics. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Acquisition_of_citizenship_statistics

⁴⁹ Migracijos departamentas. (2026). 2025 m. migracijos metraštis. Prieiga per internetą: https://migracija.lrv.lt/public/canonical/1779079279/1603/Metrastis_2025%20su%20ISSN%2020260512.pdf

⁵⁰ Zverko, N. (2026 m. sausio 20 d.). Migrantai metų metais laukia pilietybės: „Mano vaikas lietuviškai kalba geriau už mane“. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2811210/migrantai-metu-metais-laukia-pilietybes-mano-vaikas-lietuviskai-kalba-geriau-uz-mane>

⁵¹ 700 asmenų laukia prezidento sprendimo dėl pilietybės. (2025 m. gegužės 25 d.). Prieiga per internetą: <https://www.vz.lt/verslo-aplinka/2024/05/25/700-asmenu-laukia-prezidento-sprendimo-del-pilietybes>

⁵² Žr. 50 šaltinį.

2024 m. gegužės 12 d.) neįvyko. Abu kartus už pasisakė virš 70 proc. balsavusiųjų, tačiau nesusidarė reikiamas jų skaičius (kad Konstitucijos pataisa būtų priimta, už ją privalo balsuoti ne mažiau kaip pusė rinkimų teisę turinčių asmenų).⁵³ Politiniame diskurse justas nerimas, kad masinė natūralizacija gali pakeisti šalies identitetą – tai vienas veiksnių, lemiančių itin ilgą sėslumo cenzą. Palyginimui, Vokietija 2024 m. sutrumpino natūralizacijai būtiną legalaus gyvenimo šalyje laikotarpį nuo 8 iki 5 metų ir leido dvigubą pilietybę, traktuodama pilietybę kaip integracijos paskatą, o ne rezultatą.

Kaip matyti, migrantų integracijai Lietuvoje sudarytas tvirtas teisinis ir institucinis pagrindas, suderintas su atitinkamais ES reikalavimais, vis dėlto praktinis jos įgyvendinimas kelia tam tikrų klausimų. Pvz., šaliai, artėjančiai prie demografinės krizės ir sulaukiančiai vis daugiau migrantų, gali tekti spręsti, ar racionalu turėti pilietybės suteikimo sistemą, praktiškai atidedančią migrantų tapimą piliečiu dešimčiai ir daugiau metų. Kita vertus, šiame kontekste itin svarbūs ir lietuvių tautos nacionalinio identiteto išsaugojimo, grėsmių nacionaliniam saugumui ir kiti aspektai.

4. Migrantų integracijos švietimo dėmuo

Viena svarbiausių migrantų integracijos erdvių – švietimo sistema. Joje formuojasi kalbinė kompetencija, socialiniai ryšiai ir pilietinis tapatumas. Lietuvoje ši dimensija pastaraisiais metais tapo ypač aktuali dėl sparčiai augančio užsieniečių vaikų skaičiaus mokyklose.

Valstybės kontrolės duomenimis, 2024–2025 mokslo metais šalyje mokėsi 14,6 tūkst. užsieniečių vaikų, dauguma jų (83 proc.) – ukrainiečiai, rusai ir baltarusiai. Nurodoma, kad **užsieniečių mokinių dalis mūsų mokyklose per kelerius metus išaugo – nuo 0,58 proc. 2021 m. iki 4,18 proc. 2025 m.** Vilniaus savivaldybės mokyklose užsieniečių vaikų skaičius 2020–2026 m. laikotarpiu išaugo keturis kartus – nuo 865 iki 3 485.⁵⁴

2025 metų gruodį Valstybės kontrolė paskelbė audito, apėmusio 10 savivaldybių ir 55 mokyklas, ataskaitą. Pagrindinės auditorių išvados:

- 9 iš 10 savivaldybių nebuvo numatiusios tikslų užsieniečių vaikų ugdymui.
- Užsieniečių vaikų, besimokančių lietuvių kalba, dalis sumažėjo nuo 56 proc. 2022–2023 m. m. iki 44 proc. 2024–2025 m. m. Likusi dalis užsieniečių mokėsi ne lietuvių kalba – 29 proc. rusų, 21 proc. – ukrainiečių, 6 proc. anglų, baltarusių, lenkų, prancūzų kalbomis. Tai nesudaro sąlygų jų integracijai į lietuviškai kalbančią aplinką.
- Vos 8,7 proc. mokėsi išlyginamosiose klasėse, nors ES tokia praktika rekomenduojama.
- Egzaminų rezultatai kritiniai: 2025 m. lietuvių kalbos pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimuose 52 proc. užsieniečių mokinių nesurinko 4 balų, būtinų sėkmingai tolesnei akademinei pažangai. Valstybinio brandos lietuvių kalbos ir literatūros egzamino B lygiu neišlaikė 58 proc. Tai reiškia, kad daugiau nei pusė jų negali stoti į Lietuvos aukštąsias mokyklas.

⁵³ Nepavyko ir antrasis referendumas dėl dvigubos pilietybės. (2024 m. gegužės 13 d.). 15min.lt. Prieiga per internetą:

<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/nepavyko-ir-antrasis-referendumas-del-dvigubos-pilietybes-56-2240198>

⁵⁴ Valstybės kontrolė. (2025 m. gruodžio 15 d.). Valstybinio audito ataskaita „Užsieniečių vaikų integracija į bendrojo ugdymo sistemą“ Nr. VAE-13. Prieiga per internetą: <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/Product/24367>

- 75 proc. mokyklų neturi kalbos lygio vertinimo sistemos, stokojama stebėsenos rodiklių ir pedagogų kvalifikacijos tobulinimo programų.⁵⁵

Problema pasireiškia ne tik Vilniuje. Klaipėdoje ir Visagine lietuvių kalba ugdomi tik apie 13 proc. užsieniečių vaikų – tai rodo, kad tautinių mažumų švietimo aplinkoje lietuvių kalba *de facto* tampa mažumos kalba. Atskiras klausimas yra penkios audituotos nevalstybinės mokyklos, dirbančios pagal Ukrainos ugdymo programą: ŠMSM neatlieka jų kokybės kontrolės ir neturi duomenų apie ten dirbančius specialistus – dalis vaikų mokosi izoliuotoje sistemoje be valstybinės priežiūros.⁵⁶

Grįžtančių emigrantų vaikams kyla panašių problemų. Pagrindinė jų integravimo priemonė – adaptacijos periodas iki vienerių metų, kurio metu mokiniai pasimoko lietuvių kalbos prieš įsiliedami į bendras klases. Ši paslauga paprastai teikiama savivaldybių mokyklose, tačiau jos prieinamumas ir kokybė varijuoja.⁵⁷

Tautinių mažumų mokyklų klausimas yra nuolatinių politinių ginčų laukas. Vis dažniau klausiama, ar tokios mokyklos apskritai reikalingos. Estija ir Latvija jau perėjo prie ugdymo valstybine kalba, o kitur Vakarų Europoje tokių mokyklų beveik nėra. Vytauto Didžiojo universiteto profesorė Ineta Dabašinskienė pažymi, kad rusakalbių gyventojų dalis Lietuvoje visada buvo ženkliai mažesnė nei Latvijoje ar Estijoje, o tautinių bendrijų mokyklų tradicija susiklostė istoriškai.⁵⁸ Estijos ir Latvijos perėjimas prie švietimo tik valstybine kalba buvo maždaug dešimtmetį trukęs procesas, vykęs kitokiame demografiniame ir politiniame kontekste. Svarbu ir tai, kad įstatymas dėl vienodo lietuvių kalbos pamokų skaičiaus tautinių mažumų mokyklose buvo priimtas dar 2011 m., tačiau faktiškai nebuvo vykdomas, nes nebuvo numatyti įgyvendinimo etapai.⁵⁹

Seimas 2025 metų birželį atmetė konservatorių siūlymą dėl tautinių mažumų ugdymo lietuvių kalba⁶⁰, tačiau dalis savivaldybių imasi iniciatyvos pačios. Pvz., Vilniaus miesto savivaldybė 2026 m. vasario mėnesį pristatė veiksmų planą „Drąsiai lietuviškai“, pagal kurį sostinės tautinių mažumų mokyklose didinamas lietuvių kalbos pamokų skaičius, 10-yje tautinių mažumų darželių įvedamas dvikalbis ugdymas, naujai atvykę kitakalbiai pradinukai siunčiami į lietuviškas mokyklas.⁶¹ 2026 m. pradžioje Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui nusprendus, kad tautinių mažumų mokyklose lietuvių kalbos pamokų negali būti mažiau nei gimtosios, ŠMSM komentavo, kad įgyvendinti šią nuostatą

⁵⁵ Ten pat.

⁵⁶ Ten pat.

⁵⁷ Švietimo problemos analizė. Migrantų integravimas bendrojo ugdymo mokyklose. (2020 m. lapkritis). Prieiga per internetą: [https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/tyrimai_ir_analizes/2020/SŠPA%20Migrantų%20integravimas%20bendrojo%20ugdymo%20mokyklose%202020%20Nr%207%20lapkritis%202020-11-30\(1\).pdf](https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/tyrimai_ir_analizes/2020/SŠPA%20Migrantų%20integravimas%20bendrojo%20ugdymo%20mokyklose%202020%20Nr%207%20lapkritis%202020-11-30(1).pdf)

⁵⁸ Platūkytė, D. (2026 m. vasario 8 d.). Profesorė: dėl to, kad tautinės bendrijos nekalba lietuviškai, turėtume kaltinti ne jas. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2780306/profesorė-del-to-kad-tautines-bendrijos-nekalba-lietuviskai-turetume-kaltinti-ne-jas>

⁵⁹ Popovienė po teismo sprendimo dėl tautinių mažumų: siūlysiu įstatymo pataisą. (2026 m. sausio 8 d.). Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/svietimas/45/2800078/popoviene-po-teismo-sprendimo-del-tautiniu-mazumu-siulysiu-istatymo-pataisa>

⁶⁰ Parlamentarai atmetė konservatorių siūlymus dėl tautinių mažumų ugdymo. (2025 m. birželio 17 d.). Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/svietimas/45/2592709/parlamentarai-atmete-konservatoriu-siulymus-del-tautiniu-mazumu-ugdymo>

⁶¹ Vilniaus miesto savivaldybė. (2026 m. vasario 24 d.). Vilnius imasi stiprinti lietuvių kalbos mokymą kitakalbiams. Pristatytas veiksmų planas „Drąsiai lietuviškai“. Prieiga per internetą: <https://vilnius.lt/naujienos/vilnius-imasi-stiprinti-lietuviu-kalbos-mokyma-kitakalbiams-pristatytas-veiksmu-planas-drasi-lietuviskai/>

trukdo praktinė kliūtis – pamokų skaičių riboja sveikatos apsaugos ministro tvirtinama higienos norma, todėl siūloma įstatymo pataisa, leidžianti krūvį reguliuoti ministro įsakymu.⁶² Be to ministerija pakoregavo Bendruosius ugdymo planus, kad nuo balandžio 1 d. lietuvių kalbos ir literatūros pamokų skaičius padidėtų dviem pamokomis.⁶³

Prie trukdžių atvykėliams greičiau išmokti kalbą priskirtinas ir socialinis fenomenas, kai **vieta gyventojai patys dažnai pereina į kalbą, kuria migrantui lengviau kalbėti, taip nesudarydami galimybių praktikuoti lietuvių kalbos kasdieniame gyvenime.**⁶⁴

Migrantų integracijos švietime klausimas siejasi ir su nacionalinio saugumo dimensija – vaikus, gerai neišmokčius lietuvių kalbos ir gyvenančius uždaroje bendruomenėje, sunkiau pasiekia valstybinė informacija ir lengviau – priešiška propaganda. Tai ne tik vaiko gerovės, bet ir valstybės atsparumo problema.

Įpusėjus ES integracijos ir įtraukties 2021–2027 m. veiksmų plano vykdymą, atliktas pokyčių vertinimas, kurio kontekste teigiama, kad švietimo srityje Bendrija padarė pažangą – atsirado daugiau galimybių migrantams mokytis vietos kalbų, geriau užtikrinama jų įtrauktis ikimokyklinėse įstaigose, teikiama daugiau pagalbos mokyklose. Vis dėlto, spręstinių problemų vis dar yra, pvz., kitataučių mokymosi rezultatai išlieka prastesni, be to, migrantų vaikai labiau linkę mesti mokslus. Rekomenduojama toliau **plėtoti ankstyvojo vietinės kalbos mokymosi galimybes, ugdyti pedagoginio personalo pasirengimą dirbti mišrioje klasėje, palaikyti kultūrinę įvairovę mokyklose.**⁶⁵ EBPO 2025 m. tarptautinės migracijos ataskaitoje pažymima, kad Vokietija ir Švedija turi skaitmenines migrantų integracijos stebėsenos sistemas, leidžiančias sekti konkrečiais rodikliais įvertintą kalbinės kompetencijos tobulėjimą ir socioekonominės padėties pokyčius.⁶⁶ Lietuvoje šiuo metu tokios priemonės nėra. Valstybinis auditas nustatė, kad net 75 proc. atrinktų mokyklų mokinių adaptaciniu laikotarpiu kalbos lygio nevertina ir negali stebėti šioje srityje daromos pažangos.⁶⁷

Atskira migrantų integracijos problema – suaugusiųjų kalbos mokymasis. Nepaisant ŠMSM siūlymo dar metams atidėti reikalavimą dėl lietuvių kalbos užsieniečiams, nuo 2026 m. sausio 1 d. įsigaliojo nuostatos, kad tikrų profesijų atstovai – kurjeriai, taksistai ir grožio srities darbuotojai – privalo mokėti ją baziniu lygiu.⁶⁸ ŠMSM viceministras Rolandas Zuoza dar 2025 metų gegužę aiškino, kad priimant atitinkamą įstatymą nebuvo numatytos papildomos lėšos egzaminavimui, jų poreikis – maždaug 100–200

⁶² Žr. 59 šaltinį.

⁶³ Grigoit, A. (2026 m. kovo 9 d.). Po teismo sprendimo – skubios permainos tautinių mažumų mokyklose: daugiau lietuvių kalbos. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/svietimas/45/2862165/po-teismo-sprendimo-skubios-permainos-tautiniu-mazumu-mokyklose-daugiau-lietuviu-kalbos>

⁶⁴ Zverko, N. (2025 m. rugpjūčio 10 d.). „Kalbant lietuviai iškart pereina į rusų kalbą“: ukrainiečiai – apie integracijos sunkumus. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2636142/kalbant-lietuviai-iskart-pereina-i-rusu-kalba-ukrainieciai-apie-integracijos-sunkumus>

⁶⁵ Žr. 4 šaltinį.

⁶⁶ Ten pat.

⁶⁷ Žr. 54 šaltinį.

⁶⁸ Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. (2025 m. lapkričio 26 d.). Nuo sausio 1 d. prekes ir paslaugas pardavinėjantys užsieniečiai Lietuvoje turės užtikrinti aptarnavimą valstybine kalba. Prieiga per internetą: <https://smsm.lrv.lt/lt/naujienos-1/pranesimai-ziniasklaidai-1/nuo-sausio-1-d-prekes-ir-paslaugas-pardavinejantys-uzsienieciai-lietuvoje-tures-uztikrinti-aptarnavima-valstybine-kalba-7T24/>

tūkst. eurų.⁶⁹ Apskritai viešajame diskurse pažymima, kad **pagrindinė kliūtis atvykėliams mokytis lietuvių kalbos - ne motyvacijos trūkumas, o kursų prieinamumas: tuo metu, kai jie vyksta, daugelis migrantų dirba.** JT pabėgėlių agentūros atstovė Annika Sandlund komentavo, kad Lietuvos kalbos mokymo modelis yra pernelyg tradicinis, ir ragino labiau orientuotis į kalbos kompetencijos ugdymą darbo vietoje rengiantis konkrečiai profesijai – pavyzdžiui, dirbant ligoninėje ir kartu tobulinant su šiuo darbu susijusį žodyną; toks būdas pasiteisino kitose šalyse.⁷⁰ Dėl kalbos barjero susidaro savotiškas „užburtas ratas“ – nemokėdami gerai lietuviškai migrantai dažnai negali pasinaudoti perkvalifikavimo paslaugomis, o kursų turinys retai būna pritaikytas migrantų specifiniams poreikiams.

Situaciją turėtų pagerinti Kultūros ministerijos kartu su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2026–2028 metais įgyvendinami du ES lėšomis finansuojami projektai, kurie veiks kaip viena integracijos ekosistema. Pirmoji iniciatyva – interneto platforma, kurioje vienoje vietoje bus pateikiama išsami informacija apie valstybinės kalbos mokėjimo reikalavimus, Konstitucijos pagrindų egzaminus, mokymosi įstaigas visoje Lietuvoje bei savarankiško tobulinimosi įrankius. Vartotojai galės susipažinti ir su Lietuvos istorija, tradicijomis, kasdieniu gyvenimu. Antrasis projektas – „Lietuvių kalbos mokymai, įskaitant sociokultūrinės žinias, trečiųjų šalių piliečiams“. Mokymus numatoma pradėti 2026 metų rudenį. Kursus turėtų baigti per 6 300 trečiųjų šalių piliečių.⁷¹

Žvelgiant į EBPO šalių praktikas šioje srityje, galima rasti nemažai gerųjų pavyzdžių. Vienas jų – Vokietijoje 2023 m. pabaigoje startavusi trijų etapų programa *Job Turbo Action Plan*, skirta greitai apmokyti pabėgėlius vokiečių kalbos pagrindų (A2–B1 lygiu) ir įdarbinti juos suteikiant sąlygas toliau tobulinti profesinės kalbos įgūdžius darbo vietoje. Trečiajame etape sudaromos galimybės ugdyti įgūdžius, atveriančius platesnes karjeros perspektyvas, pvz., įgyti profesinį išsilavinimą. Pagal šią programą per gana trumpą laiką įdarbinta apie 200 000 pabėgėlių. Nyderlanduose kiekvienam migrantui sudaromas individualus integracijos planas ir priskiriamas kalbos mokymosi kursas, o plano eigą galima stebėti per skaitmeninius registrus. Estija 2025 m. išplėtė nemokamų kalbos kursų pasiūlą ir inicijavo nacionalinės integracijos strategijos peržiūrą, siekiant įvertinti bei pagerinti programų ir migrantams teikiamų paslaugų efektyvumą.⁷² Iš MIPEX indekso rengėjų pateikiamos informacijos galimą spręsti, kada Lietuvos kalbos mokymų migrantams organizavimo modelis artimesnis šalims, kuriose kursai yra fragmentiški ir nesisteminiai.⁷³

⁶⁹ Biržietis, D. (2025 m. gegužės 21 d.). Viceministras siūlo iki 2027-ųjų atidėti reikalavimą užsieniečiams aptarnauti lietuviškai. Prieiga per internetą: https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2570103/viceministras-siulo-iki-2027-uju-atideti-reikalavima-uzsienieciams-aptarnauti-lietuviskai?srsId=AfmBOoqWBYan3_gETvtqxQleu4CivxD-yoln_Ygb4V2LT-QM3HdjudH

⁷⁰ Ten pat.

⁷¹ Lietuvos Respublikos kultūros ministerija. (2026 m. birželio 8 d.). Kultūros ministerija prisideda prie užsieniečių integracijos: kuriama informacinė platforma ir plečiamas lietuvių kalbos kursų tinklas. Prieiga per internetą: <https://lrkm.lrv.lt/lt/naujienos/kulturos-ministerija-prisideda-prie-uzsienieciu-integracijos-kuriama-informacine-platforma-ir-pleciamas-lietuviu-kalbos-kursu-tinklas-cSec>

⁷² Žr. 4 šaltinį.

⁷³ Migrant Integration Policy Index (MIPEX). (2025). Lithuania. Prieiga per internetą: <https://www.mipex.eu/lithuania>

Palyginimui, kaimyninėse Baltijos šalyse taikomas centralizuotas kalbos mokymo modelis. Estijoje kursus koordinuoja valstybinis Integracijos fondas,⁷⁴ o Latvijoje – Kultūros ministerijos kuruojamas Visuomenės integracijos fondas kartu su Latvių kalbos agentūra.⁷⁵ Lietuvoje vienos tokias veiklas koordinuojančios institucijos nėra – įvairios ministerijos ir organizacijos veikia savarankiškai, todėl paslaugos dubliuojasi, o jų prieinamumas savivaldybėse nevienodas.⁷⁶ Nemokamus kursus organizuojančių nevyriausybinių organizacijų atstovų vertinimu, lietuvių kalbos mokymai savivaldybėse turėtų būti organizuojamai centralizuotai, o ne palikti vien šių organizacijų atsakomybei.⁷⁷

Švietimas išlieka viena silpnesnių migrantų integracijos sistemos grandžių Lietuvoje. Sparčiai išaugus kitataučių moksleivių skaičiui įvairiais lygmenimis atsiskleidė pasirengimo juos priimti ir deramai integruoti į ugdymo sistemą trūkumai. Suaugusiųjų lietuvių kalbos mokymo sistema taip pat fragmentuota – stinga mokytojų, prieinamų kursų ir pažangos keliant kalbos kompetenciją stebėsenos. Kaip žinia, kalbos barjeras neigiamai paveikia ne tik akademinis rezultatus, bet ir integracijos į darbo rinką bei visuomenę procesus. ESBO atliekama lyginamoji analizė rodo, kad sėkmingiau migrantus integruojančios šalys kalbos mokymąsi sieja su atvykėlių užimtumu ir karjeros galimybėmis, skiria nemažai dėmesio daromos pažangos stebėsenai.

5. Migrantų integracijos ekonominis dėmuo

Migrantų integracija į šalies ekonomiką apima tokius aspektus, kaip galimybių dalyvauti darbo rinkoje ir mokėti mokesčius į valstybės biudžetą sudarymas, lygių sąlygų užtikrinimas, turimos kvalifikacijos pripažinimas ir pan. Pagal MIPEX analizę, darbo rinkos mobilumas yra viena geriausiai vertinamų Lietuvos integracijos politikos sričių (52 balai iš 100).⁷⁸

Užimtumo tarnybos duomenimis, **2026 metų pradžioje Lietuvoje dirbo 174,5 tūkst. užsieniečių – 158,1 tūkst. trečiųjų šalių piliečių iš 138 valstybių ir 16,4 tūkst. ES piliečių.** Dominavo ukrainiečiai (51,8 tūkst.), baltarusiai (47,2 tūkst.), uzbekai (11,2 tūkst.), tadžikai (7,1 tūkst.) ir indai (6,1 tūkst.). Užsieniečiai sudaro apie 11 proc. visos mūsų šalies darbo jėgos. Maždaug pusė visų Lietuvoje dirbančių trečiųjų šalių piliečių plūša transporto ir saugojimo sektoriuje, apie šeštadalis – statybose, dešimtadalis – apdirbamojoje gamyboje, o apgyvendinimo ir maitinimo srityje – 4,6 proc.⁷⁹

Valstybės pažangos strategijoje „Lietuva 2050“ numatoma vykdyti „aktyvią ir išmintingą valstybės migracijos ir **integracijos politiką, teikiančią prioritetą aukštos kvalifikacijos darbuotojų**

⁷⁴ Europos Komisija. Governance of migrant integration in Estonia. (2025 m. balandžio 1 d.). Prieiga per internetą: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/legal-migration-resettlement-and-integration/integration/eu-migrant-integration-platform/governance-migrant-integration-across-europe/governance-migrant-integration-estonia_en

⁷⁵ Europos Komisija. Governance of migrant integration in Latvia. (2025 m. balandžio 1 d.)Prieiga per internetą: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/legal-migration-resettlement-and-integration/integration/eu-migrant-integration-platform/governance-migrant-integration-across-europe/governance-migrant-integration-latvia_en

⁷⁶ Semėnaitė, V., Miknevičiūtė, M. (2026 m. sausio 7 d.). Užsieniečių kalbinio ir sociokultūrinio ugdymo situacijos apžvalga. Programa „Kurk Lietuvai“. Prieiga per internetą: <https://data.kurk.lt/wp-content/uploads/2025/10/Kalbines-ir-sociokultures-integracijos-sistema-Dabartine-situacija-2026-01-07-1.pdf>

⁷⁷ Valstybinė kalbos inspekcija. (2024 m. gruodžio 10 d.). Informacija apie lietuvių kalbos mokymąsi didžiuosiuose Lietuvos miestuose. Prieiga per internetą: <https://vki.lrv.lt/lt/naujienos/informacija-apie-lietuviu-kalbos-mokymasi-didziosiuose-lietuvos-miestuose>

⁷⁸ Žr. 73 šaltinį.

⁷⁹ Užimtumo tarnyba. (2026 m. vasario mėn.). Migrantų darbo jėgos struktūroje – pokyčiai. Prieiga per internetą: <https://uzt.lt/naujienos/8/migrantu-darbo-jegos-strukturoje-pokyciai:584>

pritraukimui”.⁸⁰ 2021–2024 m. Lietuvoje įdarbinta 23,6 tūkst. aukštos kvalifikacijos užsieniečių, **2021–2023 m. jie sudarė ketvirtadalį visų per tą laikotarpį pasamdytų aukštos kvalifikacijos specialistų šalyje**.⁸¹ Siekiant didinti Lietuvos darbo rinkos patrauklumą tokiems specialistams, sukurta tikslinių priemonių, pvz., programa *Startup Visa*, supaprastinanti inovatyvių ir perspektyvių startuolių dalyvių iš trečiųjų šalių integraciją, iniciatyva *Work in Lithuania* padeda įmonėms pritraukti tarptautinių talentų, o centre *International House Vilnius* į šalį atvykę specialistai vieno langelio principu gali gauti visas svarbiausias paslaugas, susijusias su darbu, relokacija ir integracija.

2025 m. publikuotoje Tarptautinio valiutos fondo (TVF) ataskaitoje konstatuojama, kad Lietuvos darbo rinka sėkmingai absorbavo atvykusius darbuotojus, ypač aukštos kvalifikacijos specialistus. Oficialiai dirbantys **migrantai valstybės biudžeto balansą veikia teigiamai**.^{82, 83} Vis dėlto jų generuojamos **fiskalinės naudos dydis labai priklauso nuo integracijos kokybės ir migracijos struktūros**. Nors šaliai reikalingi tiek aukštos, tiek žemos kvalifikacijos darbuotojai, pastarųjų sutelkimas mažą pridėtinę vertę kuriančiuose sektoriuose gali slopinti bendrą ekonomikos produktyvumo augimą⁸⁴ – ilgainiui su tokia darbo jėga susijusios viešosios išlaidos gali viršyti mokestines įplaukas.

Šalyje apsigyvenę migrantai neretai sukuria šeimas, leidžia vaikus į mokyklą, naudojami sveikatos ir socialinės apsaugos paslaugomis ir galiausiai gali pretenduoti į pensiją. Ilgalaiškės su tuo susijusios išlaidos gali viršyti jų mokesčių įmokas – ypač kalbant apie asmenis, kurių darbo užmokestis nesiekia vidutinio atlyginimo arba kurie per tam tikrą laiką neįsileija į darbo rinką. Tas pats galioja ir vietiniams gyventojams – valstybė investuoja į žmones žvelgdama į ilgalaikę perspektyvą, o investicijų grąža priklauso nuo švietimo, sveikatos ir integracijos sistemų kokybės.⁸⁵ **Susidaro disproporcija tarp privataus sektoriaus gaunamos naudos ir viešojo sektoriaus kaštų – tiesioginė ekonominė migracijos nauda dažnai atitenka verslui, o ilgalaikės išlaidos integracijai, švietimui, sveikatos ir socialinei apsaugai krenta ant valstybės ir visų mokesčių mokėtojų pečių.**

Esminis fiskalinės analizės aspektas yra alternatyvių kaštų principas – lyginama ne „migrantas arba nieko“, o „migrantas arba tuščia darbo vieta“. Tuščia darbo vieta reiškia prarastas gamybos apimtis, mažesnes mokesčių pajamas, didesnes socialines išlaidas ir lėtesnį ekonomikos augimą. Taip vertinant imigracija

⁸⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2023). Valstybės pažangos strategija „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“. Prieiga per internetą: <https://lr.lt/media/viesa/saugykla/2023/12/pkvNdKVl0fk.pdf>

⁸¹ Aukštos kvalifikacijos darbuotojų iš užsienio daugėja, bet pritraukimas nepakankamas. (2025 m. lapkričio 21 d.) Prieiga per internetą: https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2751392/aukastos-kvalifikacijos-darbuotoju-is-uzsienio-daugeja-bet-pritraukimas-nepakankamas?srltid=AfmBOooYbILZeJGfWhoK9iGohNICJOftQ_isU8W8nvbupBxT0d8ASApq

⁸² Boer, L. (2025 m. spalio mėn.). Potential Growth and Migration: Republic of Lithuania. Prieiga per internetą: <https://www.imf.org/en/-/media/files/publications/selected-issues-papers/2025/english/sipea2025138.pdf>

⁸³ International Monetary Fund. European Department. (2025 m. rugsėjo mėn.). Republic of Lithuania: 2025 Article IV Consultation – Staff Report. IMF Country Report No. 25/258. Prieiga per internetą: <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/CR/2025/English/1ltuea2025001-source-pdf.ashx>

⁸⁴ Janauskaitė, I. (2023 m. spalio 5 d.). TVF siūlo įsileisti žemesnės kvalifikacijos migrantus, Vyriausybės programoje – aukštesnės. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2702259/tvf-siulo-isileisti-zemesnes-kvalifikacijos-migrantus-vyriausybes-programoje-aukstesnes>

⁸⁵ Koczan, Z., Peri, G., Pinat, M., Rozhkov, D. (2021). The impact of international migration on inclusive growth: A review. IMF Working Paper No. 2021/088. Prieiga per internetą: <https://www.imf.org/-/media/files/publications/wp/2021/english/wp2021088-print-pdf.pdf>

dažniausiai atrodo kaip teigiama fiskalinė išėitis.⁸⁶ TVF vertinimu, norėdama išlaikyti dabartinį darbo jėgos lygį, Lietuva kasmet turėtų pritraukti apie 20 tūkst. naujų darbuotojų grynosios migracijos pavidalu.⁸⁷ TVF rekomenduoja greta jau įdiegtų palengvinimų aukštos kvalifikacijos migrantams taip pat skatinti žemesnės kvalifikacijos darbo jėgos iš trečiųjų šalių atvykimą.⁸⁸

TVF duomenimis, ne ES šalių piliečiai Lietuvoje yra linkę steigti įmones,⁸⁹ tačiau mūsų valstybės verslo aplinka nepakankamai pritaikyta migrantams – verslo pradžią apsunkina reikiamos informacijos stoka, ribotos galimybės pasiskolinti ir administraciniai barjerai.⁹⁰

Didelė problema yra kvalifikacijos pripažinimas. Aukštą kvalifikaciją turintys migrantai pirmaisiais metais neretai dirba pareigose, kuriose neišnaudoja savo potencialo – šis reiškinys vadinamas proto švaistymu (angl. *brain waste*).⁹¹ Atitinkamos procedūros gali užtrukti ilgiau nei metus, per tą laiką migrantas praranda alternatyvias pajamas ir profesinę kompetenciją. EBPO duomenimis, kvalifikacijos pripažinimas gerokai padidina įsidarbinimo pagal specialybę tikimybę.⁹²

Viena migrantų integracijos problemų – jų teisinis pririšimas prie darbdavio. Leidimas laikinai gyventi ilgą laiką buvo išduodamas susiejant užsieniečių su konkrečia darboviete, o praradęs darbą jis automatiškai prarasdavo teisinį pagrindą likti šalyje – tai mažino migrantų galimybes derėtis ir sudarė sąlygas išnaudojimui.⁹³ 2026 metų gegužę įsigalioję Užsieniečių teisinės padėties įstatymo pakeitimai, be kita ko, suteikia 3–6 mėnesių laikotarpį ieškoti naujo darbo.⁹⁴

Valstybinė darbo inspekcija 2025 m., palyginti su ankstesniais metais, atliko 14 proc. daugiau nelegalaus, nedeklaruoto darbo, nedeklaruotos savarankiškos veiklos ir užsieniečių įdarbinimo ir informavimo tvarkos patikrinimų, tačiau nustatė 30 proc. mažiau pažeidimų. Net 55 proc. nelegaliai dirbusių asmenų po patikrinimų įteisino savo darbo santykius. 2024 m. šis rodiklis siekė 33 proc.⁹⁵ Gaunama informacijos apie nesąžiningų darbdavių praktikas, kai išnaudojamas migrantų žinių apie darbo teisę spragos ir kalbos barjeras, renkamos neteisėtos įmokos.⁹⁶ Darbuotojų priklausomybę nuo darbdavio sustiprina tokios

⁸⁶ Caselli, F., Lin, H., Toscani, F., Yao, J. (2024). Migration into the EU: Stocktaking of recent developments and macroeconomic implications. IMF Working Paper No. WP/24/211. Prieiga per internetą: <https://www.imf.org/-/media/files/publications/wp/2024/english/wp24211-print.pdf>

⁸⁷ Boer, L. (2025 m. spalio mėn.). Potential Growth and Migration, Republic of Lithuania. Prieiga per internetą: <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/Selected-Issues-Papers/2025/English/SIPEA2025138.ashx>

⁸⁸ Ten pat.

⁸⁹ Ten pat.

⁹⁰ International Organization for Migration Lithuania. (2024 m. lapkričio mėn.). Kelias į migrantų integraciją – per bendruomenių rėmimą. Prieiga per internetą: <https://lithuania.iom.int/lt/news/iom-lietuva-kelias-i-migrantu-integracija-bendruomeniu-remima>

⁹¹ Huseynova, I. (2024). Precarious Work in Lithuania: Integration Challenges into the Labour Market for Foreign Born Citizens. Prieiga per internetą:

https://www.researchgate.net/publication/377486733_Huseynova_I_2024Precarious_Work_in_Lithuania_Integration_Challenges_into_the_Labour_Market_for_Foreign_Born_Citizens

⁹² Žr. 4 šaltinį.

⁹³ Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaiga. 2024 m. žmogaus teisių padėties Lietuvoje stebėsenos ataskaita (Vilnius, 2025). Prieiga per internetą: <https://www.lrsi.lt/wp-content/uploads/2025/06/2024-metu-zmogaus-teisiu-padeties-Lietuvoje-stebesenos-ataskaita-1.pdf>

⁹⁴ Lietuvos Respublikos Seimas (2026 m. gegužės 14 d.). „Seimas patvirtino pakeitimus, stiprinančius balansą tarp migracijos lankstumo ir kontrolės“. Prieiga per internetą: https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35403&p_k=1&p_t=294929&p6=25

⁹⁵ Valstybinė darbo inspekcija. (2026). Nelegalaus darbo reiškių kontrolė ir prevencija 2025 m. Prieiga per internetą: <https://vdi.lrv.lt/public/canonical/1774268384/2961/Nelegalaus%20darbo%20rei%C5%A1kini%C5%B3%20kontrol%C4%97%20ir%20prevencija%202025%20m..pdf>

⁹⁶ Valstybinė darbo inspekcija. (2025 m. rugsėjo 30 d.). Svarbu žinoti: Iškaitos iš darbuotojo darbo užmokesčio. Prieiga per internetą: <https://vdi.lrv.lt/lt/darbo-teise/darbdaviams/svarbu-zinoti-darbdaviams>

aplinkybės, kaip apgyvendinimas pastarojo suteiktame būste, kuris prarandamas atleidus iš darbo, nusistatytos valandinės normos, kurių neįvykdžius taikomos finansinės sankcijos, asmens dokumentų paėmimas siekiant kontroliuoti. Paplitusi ir rangovo schema – darbuotojai samdomi ne tiesioginio naudos gavėjo, o tarpininkų, taip leidžiant faktiniam darbdaviui išvengti teisinės atsakomybės už darbo sąlygas. Sunkiausi atvejai – situacijos, kvalifikuojamos kaip prekyba žmonėmis.⁹⁷

Darbdavys dažnai yra pirmasis migranto integracijos veikėjas – sėkmingiausiai integracija vyksta tada, kai darbdaviai ne tik suteikia darbą, bet ir padeda atvykėliui adaptuotis kolektyve.⁹⁸ Pavyzdžiui, pagal Danijos integracijos pagrindų programą pabėgėlis dvejiems metams įdarbinamas įmonėje. Apmokama praktika derinama su profesiniu mokymu ir danų kalbos kursais, o darbdavys už dalyvavimą programoje gauna tam tikrą priedą ir subsidiją, skirtą kalbos mentoriui.⁹⁹ Dar viena verslo indėlio į valstybinę migrantų integracijos sistemą pavyzdys – Singapūre darbdaviams taikoma rinkliava už įdarbintus užsieniečius (angl. *Foreign Worker Levy*). Jos tikslas – telkti finansus migrantų integracijos programoms ir skatinti pirmiausia įdarbinti vietinius gyventojus.¹⁰⁰ Tiesa, jei toks mokestis būtų per aukštas, kai kurie darbdaviai galėtų atsidurti tam tikroje „pilkojoje zonoje“. Lietuvai taip pat prastų mechanizmai, skatinantys darbdavius labiau įsitraukti į migrantų integracijos procesus.

Lietuvoje pastebimi migrantų ir vietos gyventojų darbo užmokesčio skirtumai. Vyriausybės strateginės analizės centro STRATA vyriausiosios analitikės Giedrės Beleckienės teigimu, vidutinės kvalifikacijos darbuose, kuriuose ir dirba dauguma užsieniečių, jų atlygis yra apie 11 proc. mažesnis nei lietuvių, tačiau aukštos kvalifikacijos migrantai uždirba maždaug 13 proc. daugiau nei vietos gyventojai.¹⁰¹ Šiuos skirtumus iš dalies galima paaiškinti objektyviais veiksniais – kvalifikacijos lygiu, kalbos mokėjimu ar sektoriniu pasiskirstymu – tačiau EBPO analizė rodo, kad migrantų darbo užmokesčio atotrūkis dažnai išlieka net ir kontroliuojant šiuos faktorius, o tai reiškia, kad darbo rinkoje dar esama struktūrinių kliūčių ar diskriminacijos.¹⁰² Naujausioje Seimo kontrolierių žmogaus teisių stebėsenos ataskaitoje dėstomi faktai patvirtina, kad tiek migrantų integracijos, tiek darbuotojų iš užsienio teisių užtikrinimo sritys Lietuvoje išlieka problemiškos.¹⁰³

Ukrainiečių integracija į Lietuvos ekonomiką yra specifinis atvejis, sulaukęs teigiamo įvertinimo tarptautiniu mastu: mūsų šalis minima tarp geriausiai ukrainiečius įdarbinančių ES valstybių.¹⁰⁴ Vis dėlto Jungtinių Tautų Pabėgėlių agentūros UNHCR 2025 m. atliktas socialinių ir ekonominių įžvalgų tyrimas rodo, kad bendras ukrainiečių įsidarbinimo lygis šalyje per pastaruosius metus neaugo, o integracijos

⁹⁷ Savickas, E. (2026 m. gegužės 29 d.). Atvežti į Lietuvą tapo vergais: dviejuose šalies paukštynuose plušo 140 filipiniečių. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2942348/atvezti-i-lietuva-tapo-vergais-dviejuose-salies-paukstynuose-pluso-140-filipinieciu>

⁹⁸ Žr. 26 šaltinį.

⁹⁹ European Commission, Migration and Home Affairs. (2024). Denmark: IGU state integration project extended. Prieiga per internetą: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/denmark-igu-state-integration-project-extended-2024-05-10_en

¹⁰⁰ Ministry of Manpower, Singapore. Foreign Worker Levy. Prieiga per internetą: <https://www.mom.gov.sg/passes-and-permits/work-permit-for-foreign-worker/foreign-worker-levy>

¹⁰¹ Zverko, N. (2025 m. lapkričio 20 d.). Per 5 metus Lietuvoje užsieniečių skaičius išaugo 20 kartų: kaip tai keičia darbo rinką. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2743143/per-5-metus-lietuvoje-uzsienieciu-skaicius-isaugo-20-kartu-kaip-tai-keicia-darbo-rinka>

¹⁰² Žr. 4 šaltinį.

¹⁰³ Žr. 93 šaltinį.

¹⁰⁴ Žr. 46 šaltinį.

procesas išlieka netolygus – kalbos barjeras ir socialinių ryšių stoka tebėra pagrindiniai ilgalaikės įtraukties iššūkiai.¹⁰⁵

Panagrinėjus migrantų integracijos ekonominį dėmenį galima išskirti dvi priešingas stovyklas: verslo atstovai imigraciją pristato kaip būtiną sąlygą darbo jėgos trūkumui įveikti, o kritiškai nusiteikę ekonomistai atkreipia dėmesį, kad lengvai prieinami pigūs darbuotojai slopina verslo motyvaciją investuoti į automatizaciją bei inovacijas ir taip stabdo šalies modernizaciją.^{106, 107}

6. Apibendrinimas ir akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

Tinkamas reglamentavimas, švietimas ir galimybė įsiliesti į šalies ekonomiką sudaro migrantų integracijos sistemos pamatą – šiose srityse labiausiai matoma valstybės politikos įtaka ir ryškiausios sisteminės spragos.

Teisinė ir institucinė migrantų integracijos bazė per dvidešimt metų nuosekliai plėtota pagal ES teisės reikalavimus, todėl atitinka Bendrijos standartus. Tačiau praktiniu požiūriu šis integracijos dėmuo sulaukia tarptautinių ekspertų kritikos. Pvz., leidimų gyventi ir dirbti susiejimas su konkrečiu darbdaviu lemia struktūrinę priklausomybę, silpninančią migranto derybinę galią darbo santykiuose. Kai kuriuose šaltiniuose taip pat pažymima, kad dešimties metų natūralizacijos cenzas yra vienas ilgiausių Europos Sąjungoje ir veikia priešingai integracijos logikai – užuot naudojusi galimybę įgyti pilietybę kaip integracijos paskatą, kaip tai daroma Vokietijos ir reformuotose kitų ES valstybių sistemose, ši galimybė nukeliama į tolimą ateitį. Institucinės koordinacijos tarp Migracijos departamento, Užimtumo tarnybos, švietimo institucijų, savivaldybių ir kitų suinteresuotų subjektų trūkumai reiškia, kad atsakomybė už kitataučių integraciją yra fragmentuota ir dažnai niekam konkrečiai nepriskirta.

Ekonominis migrantų integracijos lygmuo Lietuvoje yra labiausiai išvystytas, darbo rinka veikia kaip pagrindinis bei efektyviausias integracijos kanalas. Dauguma užsieniečių atvyksta turėdami konkretų darbo pasiūlymą, greitai įsilieja į darbo rinką ir trumpuoju laikotarpiu generuoja teigiamą biudžeto balansą. Tačiau ši trumpalaikė nauda neturėtų užgožti struktūrinių problemų, keliančių klausimų dėl ilgalaikio atvykėlių integracijos tvarumo. Migranto teisinis susiejimas su konkrečiu darbdaviu, uždelstas kvalifikacijos pripažinimas ir nustatomi darbo teisės pažeidimai rodo, kad asmens dalyvavimas ekonomikoje savaime nereiškia visapusės integracijos. Apskritai fiskalinis integracijos tvarumas ilguoju laikotarpiu priklauso ne tik nuo užsieniečio dalyvavimo darbo rinkoje, bet ir nuo integracijos kokybės – jei migrantai sėkmingai integruojasi, kelia kvalifikaciją ir pereina dirbti į aukštesnę pridėtinę vertę kuriančius sektorius, nauda valstybės biudžetui tampa apčiuopiamesnė ir pastovesnė. Jei integracija nepavyksta ir

¹⁰⁵ United Nations High Commissioner for Refugees. (n. d.). Integration of Ukrainian refugees in Lithuania continues to show progress – Socio-Economic Insights Survey 2025. Prieiga per internetą: <https://www.unhcr.org/sites/neu/files/2026-02/SEIS%202025%20Lithuania.pdf>

¹⁰⁶ OECD. (2025 m. lapkričio mėn.). International Migration Outlook 2025 – Country Note: Lithuania. Prieiga per internetą: https://www.oecd.org/en/publications/international-migration-outlook-2025_ae26c893-en/full-report/lithuania_228585ac.html

¹⁰⁷ Žr. 84 šaltinį.

imigrantai masiškai lieka žemos kvalifikacijos darbuose, su jais susiję ilgalaikiai socialiniai kaštai gali viršyti gaunamas mokesčių įplaukas.

Šios analizės kontekste – švietimas yra bene daugiausia problemų kelianti kitataučių integracijos Lietuvoje sritis. Šalies mokyklose staiga keleriopai išaugus užsieniečių vaikų skaičiui išaiškėjo, kad švietimo sistema tam nepasirengusi – stinga integracijos tikslų, pažangos stebėsenos rodiklių, taip pat su tokiais vaikais dirbti pasirengusių pedagogų. Devynios iš dešimties Valstybės kontrolės audituotų savivaldybių neturėjo konkrečių užsieniečių vaikų ugdymo tikslų. Daugiau nei pusė tokių vaikų neišlaiko lietuvių kalbos egzamino, o tai reiškia, kad jiems iš anksto užkertamas kelias siekti aukštojo mokslo ir konkuruoti darbo rinkoje. Šios problemos – ne vien švietimo politikos nesėkmė, o prarasta ilgalaikė ekonominė ir socialinė investicija.

Visus tris aptartus migrantų integracijos sistemos dėmesnis jungia vienas iššūkis – kalbos barjeras. Lietuvių kalbos mokėjimas yra būtina teisinio orientavimosi valstybės institucijose, lygiaverčių galimybių darbo rinkoje ir sėkmingų švietimo rezultatų sąlyga.

Akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

- Tarptautinio valiutos fondo analizės rodo, kad sėkmingai integruotas migrantas generuoja teigiamą valstybės biudžeto balansą, o neintegruotas – ilgalaikes socialines išlaidas. Tai reiškia, kad taupymas integracijos programoms trumpuoju laikotarpiu atsilieps neigiamai ilguoju.
- Pastaruosius kelerius metus migracijos srautai Lietuvoje kito greičiau, nei integracijos sistema sugebėjo prisitaikyti, todėl daugelis čia aptartų spragų yra ne ilgalaikio aplaidumo, o staigaus atvykėlių skaičiaus augimo pasekmė. Vis dėlto užsieniečių integracijos politikos sprendimai neturėtų būti priimami skubotai ir paviršutiniškai. Integracijos procesų tarpinstitucinė koordinacija ir stebėsenos tobulinimas bei lietuvių kalbos mokymosi infrastruktūros plėtra reikalauja didesnio dėmesio ir sisteminių investicijų.
- Politikos formuotojams vertėtų daugiau dėmesio skirti antrosios kartos migrantų integracijai, kol šis klausimas Lietuvoje dar nėra įgavęs mato, su kuriuo susiduria kai kurios Vakarų Europos šalys. Ankstyva investicija į šią sritį – ypač per švietimo sistemą – yra žymiai mažesnė, nei vėliau atsietų įsisenėjusių atskirties problemų sprendimas.